

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

Biuletyn

DOKUMENTY ROBOCZE • EKSPERTYZY • KOMUNIKATY • OPINIE • LISTY

SERIA Z • NR 74 - 2002 • LICZBA STRON 4 (s. 591-594) • © PISM • NR EGZ. PISM 3.20.

DOKUMENTY ROBOCZE

Szczyt G7/G8 w Kananaskis w Kanadzie

Sławomir Dębski, Artur Gradziuk

G7 i „Grupa Ośmiu” w latach 1976-2002. Pierwsze spotkanie przywódców najwyżej rozwiniętych państw odbyło się w 1975 r. w Rambouille we Francji, gdzie spotkali się przywódcy Stanów Zjednoczonych, Japonii, Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec i Włoch, w celu omówienia możliwości współpracy w przezwyciężaniu kryzysu gospodarczego, jaki dotknął gospodarkę światową na początku lat siedemdziesiątych. Rok później skład tego klubu został uzupełniony o Kanadę. Tak powstała Grupa Siedmiu czyli G7. Od 1977 r. na obrady zaczęto też zapraszać przedstawicieli Unii Europejskiej – przewodniczącego Komisji Europejskiej i premiera państwa aktualnie sprawującego w UE przewodnictwo Rady Europejskiej. Grupa Siedmiu nie powołała stałego Sekretariatu, jego rolę spełnia instytucja dwunastomiesięcznej prezydencji, zmieniającej się rotacyjnie. Państwo przejmujące prezydencję organizuje kolejny szczyt, wypowiada się w imieniu grupy w kontaktach z innymi państwami, organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi.

Państwo sprawujące prezydencję i przygotowujące kolejną konferencję przywódców państw grupy, organizuje spotkania przygotowujące to wydarzenie. Biorą w nich udział specjaliści przedstawiciele przywódców, potocznie nazywani „Szerpami”. Najczęściej są to polityczni doradcy przywódców lub też dyplomaci w randze ambasadora. Zadaniem „Szerpów” jest przygotowanie porządku obrad zbliżającego się szczytu, omówienie wszystkich zagadnień, które będą dyskutowane przez przywódców, uzgodnienie stanowisk stron i wstępne przygotowanie decyzji. Dzięki temu w trakcie szczytu, przywódcy państw mogą omawiać wyłącznie najważniejsze kwestie. Po zakończeniu szczytu, „Szerpowie” nadzorują wdrażanie podjętych przez przywódców decyzji.

Początkowo G7 stanowiła forum, na którym omawiano przede wszystkim zagadnienia makroekonomiczne. Stopniowo zakres problematyki dyskutowanej w trakcie corocznych spotkań przywódców G7 poszerzał się, głównie o zagadnienia polityczne i społeczne. Tendencja ta umocniła się zwłaszcza po zakończeniu „zimnej wojny”. Jedną z konsekwencji tego stanu rzeczy było pojawienie się na początku lat dziewięćdziesiątych dążenia Federacji Rosyjskiej (FR) do uzyskania członkostwa w tej ekskluzywnej grupie. Zabiegi prezydenta Borysa Jelcyna, żądającego od Zachodu wsparcia dla reformującej się

Rosji, zakończyły się częściowym sukcesem w 1997 r., gdy na szczycie w Denver Rosja otrzymała zaproszenie do corocznego uczestnictwa w politycznej części spotkań przywódców G7. W ten sposób powstała „Grupa Ośmiu” w mediach nazywana G8. Jednak najważniejsze kwestie dotyczące zagadnień gospodarczych wciąż były omawiane wyłącznie w gronie G7, czyli bez udziału Rosji.

Zakres konsultacji w ramach G7 stopniowo się powiększał, stając się przy tym coraz bardziej szczegółowym. W 1987 r. zdecydowano, iż w podobnej formule jak spotkania przywódców państw, będą się odbywały spotkania ministrów finansów i prezesów banków centralnych państw Grupy Siedmiu. Do 1998 r. ministrowie finansów, podobnie jak i ministrowie spraw zagranicznych, uczestniczyli w szczytach G7 plus FR. Jednak w trakcie szczytu w Birmingham podjęto decyzję o rozdzieleniu spotkań przywódców od spotkań ministrów finansów i ministrów spraw zagranicznych, którzy od tego czasu spotykają się osobno, przed szczytem przywódców. Ministrowie finansów grupy G7 zbierają się cztery razy w roku, we wszystkich spotkaniach, z wyjątkiem ostatniego bezpośrednio poprzedzającego każdy kolejny szczyt przywódców, uczestniczą prezesi banków centralnych. Rosja nie jest członkiem G7 ministrów finansów, ale czasem jest zapraszana na ich obrady, gdy omawiane są kwestie dotyczące gospodarki rosyjskiej.

Nieregularnie odbywają się także spotkania ministrów sprawiedliwości i spraw wewnętrznych „Grupy Ośmiu”, a także ochrony środowiska, pracy i zatrudnienia oraz energetyki. Państwa „Grupy Ośmiu” utworzyły także dwie specjalne grupy ekspertów: „Grupę Rzymską” do spraw kontr-terrorystów (*Counter-Terrorism Experts Group — Roma Group*), zbierającą się dwa razy do roku, oraz powołaną w 1995 r. „Grupę Lyonską” zajmującą się przestępczością zorganizowaną (*Experts Group on Transnational Organized Crime — Lyon Group*). W odpowiedzi na wydarzenia z 11 września 2001 r., obie grupy ekspertów zostały dołączone do szczytów ministrów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości „Grupy Ośmiu”.

W Kananaskis 25 – 27 czerwca 2002 r. W kanadyjskim kurorcie Kananaskis w stanie Alberta odbył się kolejny szczyt przywódców G7, a następnie pierwszy szczyt G8. Gospodarzem i przewodniczącym szczytu był premier Kanady Jean Chrétien. Francję reprezentował prezydent Jacques Chirac, RFN – kanclerz Gerhard Schröder, Włochy – premier Silvio Berlusconi, Japonię – premier Junichiro Koizumi, Wielką Brytanię – premier Tony Blair, Stany Zjednoczone – prezydent J.W. Bush, a UE – przewodniczący Komisji Europejskiej Romano Prodi oraz premier Hiszpanii Jose Maria Aznar (przewodnictwo w Radzie Europejskiej). Drugiego dnia obrad do tego grona dołączył także Władimir Putin, prezydent Federacji Rosyjskiej. Przywódcy państw G7 postanowili poszerzyć grupę o FR, przeistaczając ją w G8.

Obrady tegorocznego szczytu koncentrowały się wokół trzech zasadniczych zagadnień: wzmocnienia światowego wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju, dyskusji nad planem Nowego Partnerstwa dla Rozwoju Afryki (*New Partnership for Africa's Development- NEPAD*), a także problemu zwalczania terrorystów.

Pierwszego dnia szczytu przywódcy G7 (a zatem jeszcze bez udziału FR) omawiali aktualną sytuację gospodarczą na świecie oraz perspektywy jej rozwoju. Gospodarki państw G8 stanowią łącznie 48 % gospodarki światowej i uczestniczą w 49% światowego handlu, dlatego też w sytuacji globalnego spowolnienia gospodarczego, obserwowanego w ostatnim czasie, z zadowoleniem odnotowano prognozę ogłoszoną wiosną 2002 r. przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy, przewidująca, że światowy wzrost gospodarczy osiągnie w 2002 r. poziom 2,8 % , wobec 2,5 % w roku minionym. Zgodnie ze wspomnianą prognozą, sygnały ożywienia gospodarczego mają wystąpić przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, podczas gdy w „strefie euro”, Wielkiej Brytanii i Japonii najprawdopodobniej trzeba będzie jeszcze na takie sygnały poczekać do roku przyszłego. Ministrowie finansów zalecili dwa tygodnie wcześniej podjęcie działań w polityce gospodarczej, wspierających właściwe funkcjonowanie rynku kapitałowego, towarowego i pracy oraz promujących innowacyjność i przedsiębiorczość. Szczególna uwaga powinna być poświęcona wzmocnieniu sektora finansowego, w celu optymalnego wykorzystania zasobów kapitałowych oraz ochrony gospodarki narodowej przed zewnętrznymi „szokami finansowymi”. Wyrażono także nadzieję, że stworzony zostanie plan ożywienia gospodarczego Argentyny.

Na szczycie w Genui w 2001 r przywódcy kilku państw afrykańskich przedstawili Nową Inicjatywę Afrykańską (*New African Initiative*), zawierającą ocenę aktualnej

sytuacji w Afryce oraz katalog szczegółowych przedsięwzięć, które powinny zostać podjęte, aby sprostać politycznym, ekonomicznym i społecznym wyzwaniom stojącym przed ludnością Afryki. Prace nad tym projektem były kontynuowane, a w ich rezultacie, przed tegorocznym szczytem został przygotowany nowy dokument nazwany: Nowe Partnerstwo dla Rozwoju Afryki. Jego autorzy stwierdzili w nim, iż kontynent afrykański ma szansę na przezwycięzenie ubóstwa i biedy jeśli przez najbliższe 15 lat PKB Afryki będzie rosł o 7 % rocznie. Aby było to możliwe, powinno trafiać do Afryki - w formie inwestycji zagranicznych - 64 mld dolarów rocznie, jednocześnie UE i USA powinny otworzyć swoje chronione subwencjami rynki na towary afrykańskie, głównie rolne.

Do Kananaskis, do udziału w drugim dniu obrad, zaproszono Sekretarza Generalnego ONZ Koffi Annana, pochodzącego z Ghany, oraz prezydentów Republiki Południowej Afryki – Thabo Mbeki, Senegal – Abdoulaye Wade, Nigerii – Olusegun Obasanajo i Algierii – Abdelaziza Bouteflika. Z ich udziałem przeprowadzono dyskusję nad projektem. Delegacja państw afrykańskich wyraziła zgodę na poddawanie się regularnym ocenom przez ekspertów, na przykład z Komisji Gospodarczej ONZ ds. Afryki, przyznano bowiem, że pomoc zagraniczna może być efektywnie wykorzystana jedynie przez państwa silne, nie borykające się z konfliktami etnicznymi. W Kananaskis zapadła decyzja państw G7, iż w ramach pomocy dla Afryki, zostanie przeznaczony dodatkowy 1 mld dolarów na redukcję zadłużenia państw najuboższych. Prezydent W. Putin zadeklarował, iż Rosja także zaoferuje niektórym państwom afrykańskim redukcję zadłużenia. Postanowiono także, że 18 - 21 % przyszłej pomocy finansowej, jaką udziela Bank Światowy dla Afryki, będzie przekazywana w formie darowizn, a nie pożyczek. Środki te mają być przeznaczone na walkę z HIV/AIDS, edukację oraz przezwycięzenie skutków konfliktów lokalnych. Deklaracja o dodatkowych środkach finansowych na redukcję zadłużenia państw najuboższych jest o tyle istotna, że państwa te borykają się z obsługą zadłużenia w sytuacji spowolnienia gospodarki światowej i spadku na rynku międzynarodowym cen towarów przez nie eksportowanych. Z drugiej strony, kwota 1 mld dolarów wydaje się dosyć skromna biorąc pod uwagę fakt, że wiele krajów afrykańskich więcej wydaje na obsługę zadłużenia niż na edukację czy opiekę zdrowotną. Warto ponadto zaznaczyć, że kwota przeznaczona na pomoc Afryce będzie niższa niż straty spowodowane dopłatami do rolnictwa w państwach G-7, w wyniku których eksport artykułów rolno-spożywczych pochodzących z Afryki jest o wiele mniejszy niż byłby w warunkach wolnego handlu. Dlatego z pewnym rozczarowaniem można odnotować fakt, że podczas rozmów przywódców najbogatszych państw świata nie zapowiedziano redukcji barier handlowych, postulowanej przez autorów NEPAD.

W trakcie szczytu w Kananaskis dyskutowano także generalny problemem zadłużenia krajów rozwijających się. Temu zagadnieniu było m.in. poświęcone spotkanie ministrów finansów G7 (14 – 15 czerwca 2002 r.). Jednym z głównych postanowień był rozwój inicjatywy pod nazwą *Heavily Indebted Poor Countries* (HIPC), której celem jest redukcja zadłużenia krajów rozwijających się. W ramach tej inicjatywy dotychczas zredukowano około 40 mld dolarów długu 26 najuboższych państw. Ministrowie finansów zapowiedzieli współpracę z międzynarodowymi instytucjami finansowymi i różnymi ofiarodawcami na rzecz promocji udziału w inicjatywie HIPC, zwłaszcza w finansowym wsparciu Funduszu Powierniczego HIPC. Celem tego funduszu jest pomoc w utrzymaniu wiarygodności kredytowej państw najuboższych.

Sprawą, która w największym stopniu absorbowwała uwagę przywódców G8 podczas szczytu w Kananaskis było zwalczanie terroryzmu. W odpowiedzi na wydarzenie z 11 września 2001 r. ówczesna „Grupa Ośmiu” aktywnie włączyła się w działania w ramach „koalicji antyterrorystycznej” pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych. 19 września 2001 r. państwa ówczesnej „Grupy Ośmiu” ogłosiły wspólne stanowisko potępiające organizatorów zamachów w Nowym Jorku i Waszyngtonie, a ministrowie finansów, banki centralne, ministrowie spraw wewnętrznych i sprawiedliwości oraz specjalne grupy eksperckie: „Grupa Rzymska” i „Grupa Lyońska” przystąpiły do działań mających na celu wzmocnienie „koalicji antyterrorystycznej”. W październiku 2001 r. został przyjęty *The G7 Finance Ministers' October 2001 Action Plan*, który m.in. przewidywał zamrożenie kont bankowych organizacji terrorystycznych. W efekcie tych działań zablokowano około 116 mln dolarów zdeponowanych w różnych instytucjach w 160 krajach. Dodatkowo, we wszystkich państwach G-7 utworzono Jednostki Wywiadu Finansowego, które mają przekazywać informacje na temat prania brudnych pieniędzy

i finansowania terroryzmu. Stworzono mechanizmy rozpoznawania, śledzenia i powstrzymywania przepływu funduszy osób podejrzewanych o wspieranie terroryzmu.

Przywódcy państw G8 wyrazili w Kananaskis zadowolenie z dotychczasowych rezultatów walki z finansowaniem terroryzmu.

W trakcie spotkania G8 omawiano szereg inicjatyw zmierzających do poprawy bezpieczeństwa w transporcie międzynarodowym. Do najważniejszych z nich można zaliczyć: wprowadzenie standardów gromadzenia i przekazywania informacji dotyczących pasażerów; stworzenie minimalnych standardów wydawania dokumentów tożsamości; rozwój procedur dotyczących przekazywania danych o zgubionych i skradzionych dokumentach; wprowadzenie dodatkowych obowiązkowych przeglądów samolotów pasażerskich i towarowych; podwyższenie norm bezpieczeństwa w portach morskich i lotniczych obsługujących statki transportu międzynarodowego. W celu zapewnienia szybkiej realizacji tych inicjatyw, postęp ich wprowadzania będzie kontrolowany co pół roku przez wspólny zespół ekspertów.

Dużo uwagi poświęcono także zagadnieniu przeciwdziałania proliferacji broni masowego rażenia i materiałów służących do jej wytwarzania oraz przenoszenia. Jednym z głównych postanowień szczytu G8 było przeznaczenie w ciągu najbliższych 10 lat 20 mld dolarów na likwidację zapasów broni masowego rażenia (nuklearnej, biologicznej i chemicznej). Realizacja tego programu ma zostać zainicjowana w Rosji i na obszarze byłego ZSRR, co *de facto* oznacza przyznanie środków na likwidację broni z arsenałów rosyjskich. Przyczyną podjęcia takiej decyzji była obawa, że broń ta może dostać się w ręce terrorystów. Połowę zaoferowanej kwoty pokryją Stany Zjednoczone, zaś drugą część państwa UE, Kanada i Japonia. W tym miejscu należy przypomnieć, iż od 1994 r. Stany Zjednoczone wydały już 4 mld dolarów w ramach Programu Nunn-Lugar na rozmontowanie i składowanie rosyjskich broni masowego rażenia odziedziczonych po ZSRR (nazwa pochodzi od nazwisk republikańskich senatorów Richarda Lugara i Sama Nunna, którzy zgłosili ten projekt). Program ten został jednak po kilku latach zawieszony z powodu braku zgody strony rosyjskiej na przeprowadzenie kontroli realizacji programu. Obecnie strona rosyjska zadeklarowała udostępnienie pozostałym państwom G8 dostępu do swoich magazynów, w których składowane jest broń masowego rażenia oraz środki do jej przenoszenia, a także możliwość pełnej kontroli sposobu wydatkowania przyznanych funduszy. Dotychczas, poza Stanami Zjednoczonymi, pozostali członkowie G7 odmawiali angażowania własnych środków finansowych w programy ograniczania rosyjskich arsenałów. Także tym razem ich udział nie jest całkiem jasny. Nie wiadomo w jakim zakresie poszczególne państwa będą uczestniczyć w realizacji programu. W nieoficjalnych wypowiedziach pojawiły się sugestie, iż przypadający na nie wkład finansowy może zostać osiągnięty w wyniku odpowiedniej redukcji rosyjskiego zadłużenia. Podobny program miałby być w przyszłości zaproponowany Pakistanowi.

Przywódcy państw G8 dyskutowali również w Kananaskis o amerykańskich propozycjach rozwiązania konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Stany Zjednoczone wezwały Palestyńczyków do przeprowadzenia reform demokratycznych i zmiany swojego przywództwa politycznego. Ten punkt amerykańskich propozycji wzbudził zastrzeżenia innych członków G8, którzy nie podzielili amerykańskiego optymizmu, iż nowe palestyńskie kierownictwo, wyłonione w zapowiedzianych już wyborach, będzie prowadzić bardziej umiarkowaną politykę wobec Izraela, niż ma to miejsce pod rządami Jasera Arafata.

Przyznanie FR od 2006 r. pełnoprawnego członkostwa w G8 oraz włączenie jej do rotacyjnej prezydencji było historyczną decyzją szczytu w Kananaskis. Właśnie w 2006 r. Rosja po raz pierwszy zorganizuje regularny szczyt G8, który odbędzie się w St. Petersburgu. W 2003 r. w St. Petersburgu odbędzie się natomiast nieregularny, specjalny szczyt G8, który ma uświetnić jubileusz 300 rocznicy założenia miasta. Ponieważ Rosja przez sam fakt uzyskania równoprawnego statusu w G8 nie stanie się jeszcze równorzędnym partnerem gospodarczym, rodzi się pytanie, czy rozmowy najwyższej rozwiniętych państw świata na ten temat odbywać się będą także na innych forach.

Więcej o znaczeniu współpracy G7 - Federacja Rosyjska i celowości utworzenia „ósemki” [w:] Ryszard Stemplowski, *Wspólny kierunek Polski i Rosji*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” t.1 nr 4(4)2001, s. 9-10.